

Rôzne typy šalátov do záhradky

Šalát je u nás vyhládanou listovou zeleninou a svoje miesto má takmer v každej úžitkovej záhrade. Na trh prichádza skoro na jar ako rýchlený, neskôr ako šalát poľný. Pri využití všetkých foriem môže sa pestovať počas celej vegetácie. U nás sa najviac pestuje šalát hlávkový, menej šalát ľadový. Vo veľmi malej miere sa objavuje v záhradkách aj šalát rímsky, listový a šalát na rezanie. Typické pre tieto šaláty je, že netvoria hlávky ale listové ružice s rôznym sfarbením a skučeravením listov rôznej intenzity. Farby listov sú od svetlo zelenej, cez ružovú až po sýto červenú, ktoré pôsobia veľmi dekoratívne. Zvlášť pri jesenných zberoch, keď rozdiely medzi dennou a nočnou teplotou zvyšujú intenzitu vyfarbenia. Takže pri pestovaní týchto foriem šalátov na záhradkách sa okrem úžitkovej hodnoty uplatňuje aj ich dekoratívny vzhľad.

V súčasnej dobe je veľmi široký sortiment odrôd pre pestovanie tak šalátov hlávkových, ľadových a tiež aj listových. Tieto tri typy majú niektoré spoločné vlastnosti a zásady pestovania. Majú krátku vegetačnú dobu, rovnaké nároky na pôdu, vysoký obsah vlákniny a konzumujú sa predovšetkým v čerstvom stave.

ŠALÁT HLÁVKOVÝ – *Lactuca sativa L. var. capitata*

Hlávkový šalát sa vyznačuje pevnou uzatvorenou hlávkou s mäkkou jemnou štruktúrou listov, čo mu stále zabezpečuje veľkú obľúbenosť u konzumentov. Hlávky môžu dosahovať hmotnosť až 500 g, v závislosti od typu a odrody. Šalát hlávkový má typy na rýchlenie, poľné jarné, letné a zimné pestovanie. Pestujeme ho z predpestovaných priesad alebo z priamej sejby.

ŠALÁT ĽADOVÝ – *Lactuca sativa L. var. capitata nidus jaggeri*

Vytvára veľké pevné hlávky, ktoré dorastajú až do hmotnosti jedného kilogramu. Listy sú na okrajoch pílkovité až zúbkaté, v strede mierne bublinaté s výraznými rebrami a s vysokým sklovitým leskom. Ich farba je svetlo až tmavozelená alebo často až červenkastá.

Listy majú veľmi krehkú, chrumkavú konzistenciu a obsahujú menej horkých látok ako ostatné šaláty. Hlávky sú odolnejšie voči vysokým teplotám, chorobám, lepšie znášajú prepravu aj krátkodobé skladovanie. Menej vybiehajú do kvetu a preto sú vhodné na pestovanie v letnom období.

Ľadový šalát môžeme pestovať z priesad alebo z priamych výsevov. Predpestované priesady vysádzame od konca apríla do polovice augusta. Veľké hlávky vyžadujú spon 0,3 – 0,4 x 0,3 m. Pri pestovaní z priamej sejby vysievame osivo na záhon od marca do júna, pretože má dlhé vegetačné obdobie 110 – 120 dní.

ŠALÁT RÍMSKY – *Lactuca sativa L. var. longifolia*

Jeho pestovanie je rozšírené v južnej Európe a vo Francúzsku. U nás sa pestuje len zriedka. Na rozdiel od hlávkového šalátu má listy elipsovité, výrazne rebrovité a mierne zvlnené. Hlávka je len voľne zvinutá do podlhovastého tvaru. Chuťou a trvanlivosťou sa podobá šalátu ľadovému.

Rímsky šalát je náročnejší na pôdu ako šalát hlávkový. Vyžaduje hlinité pôdy s dostatočnou zásobou humusu, živín a vody. Vzhľadom na jeho nároky na teplo, pestuje sa v letných mesiacoch, a to z priamej sejby alebo z priesad.

Pre júlové zbery ho sejeme v apríli až máji. Priesadu vysádzame vo fáze 2 – 3 pravých listov, do sponu 0,3 – 0,4 x 0,3 m. Vegetačné obdobie trvá 10 – 12 týždňov.

Aby sme získali jemné biele hlávky, tak sa zvyčajne 10 – 14 dní pred zberom zväzovali hlávky v hornej tretine lykom. Dnes už máme vyšľachtené kultivary ktorých hlávky sa väčšinou uzatvárajú samy, takže sa už nemusia jednotlivo zväzovať.

ŠALÁT LISTOVÝ – *Lactuca sativa L. var. crispata*

Vytvára najprv riedku prízemnú ružicu listov, z ktorej veľmi rýchlo vyrastá bohato olistená stonka až do výšky 0,8 – 1 m. Listy sú obrátenovajcovité, hladké a na okrajoch kučeravé a majú jemnú konzistenciu. Nároky na pôdu má rovnaké ako šalát hlávkový.

Listový šalát pestujeme z priamej sejby skoro na jar, akonáhle nám to umožnia pôdne pomery. Semená vysievame do riadkov vzdialených 0,2 – 0,25 m. Porast nesmie byť prehustený, v tom prípade ho musíme jednotiť. Sejbu môžeme opakovať ešte koncom augusta až začiatkom septembra. Zčať so zberom listov môžeme v čase, keď má rastlina 6 – 8 konzumných listov. Jednotlivé listy zberáme postupne list po liste zdola nahor tak, aby sa nepoškodilo srdiečko, ktoré ďalej regeneruje novými listami, čím sa môže zber opakovať 3– 5 krát. Tento typ šalátu je vhodný na pestovanie v záhradkách na samozásobenie. Na obľúbenosti pestovania získava hlavne preto, že vyžaduje málo práce a v priebehu dlhého časového obdobia prináša bohatú úrodu.

ŠALÁT NA REZANIE – *Lactuca sativa L. var. secalina*

Pochádza z Talianska a je veľmi obľúbený v krajinách západnej Európy, kde sa jeho pestovanie rozširuje na úkor hlávkového šalátu.

Rastliny netvorí hlávky ale listovú ružicu. Listy sú celistvookrajové, vykrajované alebo kučeravé, rôznej intenzity. Najnovšie kultivary majú listy sfarbené od svetlo zelenožltej cez ružovú až po sýto červenú, čo pôsobí veľmi dekoratívne. Preto sa okrem zeleninových šalátov využívajú aj na zdobenie studených mís a tiež aj ako obloha k pokrmom.

Nároky na pestovanie sú podobné ako pri hlávkovom šaláte. Tento šalát môžeme pestovať z postupných výsevov od marca do polovice augusta. Sejeme ho podľa predpokladaného zberu. Na dopestovanie konzumných listov potrebujeme 4 – 6 týždňov.

Pri jarnom pestovaní môžeme využiť netkanú textíliu, ktorou porast nielenže chránime pred jarnými mrazíkmi ale dosiahneme aj skorší zber o 8 – 10 dní.

Šalát zberáme orezávaním listových ružíc v mieste koreňového krčku tak, aby sa listy nerozpadli ale ostali pohromade.

VÚZ Nové Zámky
Ing. Pakanová J.